

פתיחה לערכת שיעורים - "בחירות של נשים אמיצות"

צוות החינוך של מורשת בית עדות ע"ש מרדכי אנילביץ', מגיש ערכת לימוד בנושא "בחירות של נשים אמיצות"
קהל היעד: ט' עד יב'

מורשת הוקמה בשנת 1961 על ידי חברי תנועת הנוער השומר-הצעיר אשר לחמו נגד הגרמנים ביערות ובגטאות. במורשת ארכיון עשיר, הוצאה לאור של ספרי מחקר ועדות ומרכז חינוכי המציע ימי עיון וסמינרים לבני נוער ולמבוגרים.

לאורך ההיסטוריה, סיפוריהם של גברים הם הסיפורים המרכזיים שמסופרים. גם מלחמת העולם השנייה ובשואה, בתקופה החשוכה לעם היהודי ולאנושות כולה, בה בני אדם רבים נקלעו למצבים קיצוניים ומאתגרים ביותר, יש אנשים ונשים שבחרו לפעול באומץ ביניהם. ערכה זו באה להאיר בחירות אמיצות ומיוחדות של כמה נשים שניסו להאבק על רוח האדם ובחרו להיות בעמדות מנהיגות ואחריות על עצמן, משפחתן, קהילתן, סביבתן ועוד. בערכה המצורפת ישנם 5 שיעורים המבוססים כל אחד על סיפור של אישה שבחרה בחירות כאלה. מטרת השיעורים היא להכיר לתלמידים/ות סיפורים מגוונים, עם דמויות מרכזיות מגוונות, ודרכם ללמוד על מצבים אליהם הגיעו נשים וגברים בתקופת השואה. ישנם שיעורים מלווים בסרטונים או בקטעים מסרטונים כדי לסייע להמחיש ולקרר את התלמידים והתלמידות לסיפורים מעוררי ההשראה.

נושאי השיעורים ופירוט העזרים:

אתי הילסום: בעצם אני לא פוחדת

השיעור מספר את סיפור חייה של אתי הילסום, צעירה יהודייה שחיה בהולנד בעת כניסת הגרמנים לשם. במהלך השיעור נעשה שימוש בקטעים מתוך יומנה שכתבה במהלך המלחמה. קטעי היומן מעלים שאלות נוקבות על האפשרות של האדם לבחור את אופן הסתכלותו על העולם בכל מצב.

עזרים: קטעי היומן

קטעי סרטון

פרנסין כריסטוף- מתנה לחיים

השיעור מבוסס על עדות המופיעה בסרטון, בה מספרת פרנסין כריסטוף על חוויותיה כילדה במחנה ברגן בלזן.

מתוך סיפורה עולות שאלות על הכוח לראות את צורכי האחר גם כאשר אתה בעת צרה. בעזרת סיפורה של פרנסין כריסטוף ניתן ללמוד על חווית האדם במחנה ריכוז בתקופת השואה.

עזרים: סרטון עדות

אדלאיד אובאל – מרחב הבחירה

השיעור מתמקד בסיפורה של חסידת אומות העולם אדלאיד אובאל, ודרכו מספר על בחירותיה האמיצות כרופאה-אסירה במחנה הריכוז וההשמדה אושוויץ- בירקנאו הנדרשת לקחת חלק בניסויים בבני אדם בתוך המחנה.

בחירותיה מאתגרות את התלמידים/ות בשאלות על קיומו של מרחב בחירה לאדם גם בתוך מחנה ריכוז.

עזרים: סרטון

מניה הלוי- כוחות הנפש

במרכז השיעור עומדת דמותה של מניה הלוי שהיתה ילדה בשנות מלחמת העולם השנייה. דרך קריאה בקטעים מספריה, התלמידים/ות נחשפים/ות לחוויית הנדודים, הבדידות והפחד של ילדה שאיבדה את משפחתה ונותרה לבדה לשוטט ולחפש מקלט.

כתביה של הלוי מחברים בין חוויותיה בשנות המלחמה לחוויותיה כאן בארץ בשנים הראשונות לעלייתה ומציירים רצף של בחירות המעידות על תעצמות נפש גדולות השולח את התלמידים/ות לברר את מקורותיו.

עזרים: קטעי קריאה

חסיה בורנשטיין- ביליצקה- דרכה של לוחמת ומחנכת

השיעור עוסק בסיפור חייה של חסיה בורנשטיין- ביליצקה כשליחה ומובילה בתנועת המחתרת בגרודנו, פולין. השיעור מתמקד במפעלה החינוכי באיסוף יתומים יהודים עם תום המלחמה, הקמת מסגרת חינוכית עבורם והובלתה גם בשלבים המפרכים של היציאה מאירופה עד העלייה לארץ ישראל. בעזרת הדברים שכתבה חסיה עצמה, ניתן לעסוק בדילמות ובמורכבויות בהן נתקלה בביצוע שלל המשימות, בעוד היא עצמה שורדת שואה.

עזרים: קטעי קריאה

סרטון- כתבת חדשות

להרחבה:

- בתיה דביר, השמיעיני את קולך ונסו הצללים- מבחר מקורות של נשים בתקופת השואה, הוצאת מורשת ויד ושם. 2018.

אתי הילסום

"בעצם אני לא פוחדת"

מטרות:

1. היכרות עם סיפורה האישי והייחודי של אתי הילסום.
2. דיון בנושא שמירה על צלם אדם כדרך התנגדות לנאצים.
3. בירור עמדתנו לגבי היכולת של אדם לשנות את היחס שלו למציאות כדרך להתנגד לה.

מבנה השיעור:

פתיחה

הסבר

צפייה בסרטון

קטע קריאה

דיון

צפייה בסרטון

סיכום

תוכן השיעור:

1. פתיחה:

בשיעור הקרוב נכיר את דמותה של אתי הילסום.
אתי הילסום היא צעירה בת 26 שהתגוררה באמסטרדם, הולנד.
במהלך השיעור ננסה לעקוב מעט אחרי דרך המחשבה המיוחדת לאתי בתוך קורות המלחמה,
דרך קריאה בקטע מיומנה.

2. הסבר:

במאי 1940 כבשה גרמניה הנאצית את הולנד והחל תהליך הבידוד ובהמשך גם ההשמדה של
יהדות הולנד. בתקופה זו התחילה אתי הילסום לכתוב יומן ולתאר בו את אירועי השעה
(תהליך ההדרה, הגזרות, העונשים, החטיפות לעבודה ועוד), ולצידם את האופן שבו היא בוחרת
להתייחס לאירועים אלו.

3. צפייה בסרטון:

סרטון על יומנה של אתי הילסום – חלק א

<https://www.youtube.com/watch?v=QztqZoX3R-s>

(דקה 00:00 עד 2:45, דקה 9:59 עד 11:13)

4. קטע קריאה:

נקרא כעת קטע מתוך היומן שנכתב ב-1941 (חלקו הופיע עכשיו בסרטון שראינו):

"בעצם אני לא פוחדת. ולא משום שאני אמיצה כל כך ובטוחה בעצמי, אלא משום שאני יודעת שיש
לי עסק עם בני אדם ושתמיד אנסה להבין ככל יכולתי את כל מה שנאמר או נעשה, ולא חשוב מי
הדובר. וזאת החשיבות ההיסטורית של הבוקר הזה: לא שאיזה נער גסטפו אומלל צעק עליי, אלא
שבכנות לא התרעמתי עליו, להפך, ריחמתי עליו ממש, והייתי רוצה לשאול אותו: הייתה לך ילדות
קשה כל כך, או שהחברה שלך בגדה בך. הוא ניראה מעונה ורדוף, ודרך אגב, גם מאוד לא נעים
ורכרוכי. ברצון הייתי מתחילה אתו מייד בטיפול פסיכולוגי, בידעה ברורה שהחבר'ה האלה ראויים
לרחמים רק כל זמן שאין להם הכוח להרע, אבל הם מסוכנים מאוד ברגע שנותנים להם יד חופשית.

האשמה היא רק בשיטה שמשמשת באנשים כאלה. ואם מדובר על חיסול, אז צריך לחסל את הרע שבאדם, ולא את האדם עצמו. [...] ההכרה הברורה שלמרות כל הסבל והעוול שנעשה, אינני יכולה לשנוא. ושכל הדברים האיומים והמזוויעים שקורים אינם איזו סכנה מסתורית שמאיימת מרחוק, מחוצה לנו, אלא שהכל קרוב מאוד לנו, הכל נובע מתוכנו. ומשום כך כל זה גם מוכר יותר ופחות מפחיד. מה שמפחיד הוא, ששיטות יכולות לצאת מכוח שליטתו של האדם ולשלוט בו בכוח שטני, במעצבי השיטה ובקורבנותיה כאחת."

5. דיון:

- מה קרה לאתי באותו הבוקר וכיצד היא בחרה להגיב?
- מה היחס של אתי לאותו הנער? כיצד היא מפרשת את המניע לפעולה שלו?
- מה עוזר לה להבין שהיא בעצם לא פוחדת?
- אתי כותבת שעל אף הסבל והעוול היא לא יכולה לשנוא וטוענת שאם נבין שהכול נובע מתוכנו נפחד פחות. מה דעתכם/ן, מסכימים/ות איתה?
- לטענתה ה"שיטה" מנצלת את הפחד של האדם וככה שולטת בו, לא משנה אם הוא בצד של מעצבי השיטה או הקורבן. מה היא השיטה להבנתכם/ן? באילו דרכים היא שולטת בקורבנות? באילו דרכים היא שולטת בפוגעים? מי עוד נפגעים ממנה?
- מהם הדברים שניתן לעשות כדי להאבק בקיומה של שיטה כזאת להבנתכם/ן?

6. צפייה בסרטון:

נצפה כעת בחלק נוסף מהסרטון המתאר את המשך חייה ומותה של אתי הילסום.

סרטון על יומנה של אתי הילסום – חלק ב

<https://www.youtube.com/watch?v=QztqZoX3R-s>

(דקה 11:16 עד 17:06)

7. סיכום:

בשיעור הכרנו על קצה המזלג את סיפור חייה ומחשבותיה של אתי הילסום, צעירה שחיה בהולנד בזמן מלחמת העולם השנייה.

המחשבות המיוחדות והרעיונות פורצי הדרך שפיתחה הילסום בתוך חוויות המלחמה הקשות שעברה, מאתגרות אותנו גם היום, כל כך הרבה שנים אחרי. זהו כנראה כישרונה הגדול, זו כנראה גדולתה.

להרחבה:

- שולמית במברגר (תרגום), **השמיים שבתוכי- יומנה של אתי הילסום 1941-1943**, כתר הוצאה לאור, ירושלים (2002).
- רקע כללי למורה:

אתי הילסום (1914-1943) גדלה במידלבורג שבהולנד. האב היה יהודי הולנדי והאם יהודייה-רוסיה, בבית ספוג אווירה אינטלקטואלית. אביה של הילסום, לואיס הילסום, היה מורה לשפות קלאסיות ומנהל הגימנסיה העירונית בעיר דוונטר. שלושת ילדי המשפחה - אתי ושני אחיה, מישה ויאפ - היו מוכשרים במיוחד: מישה היה פסנתרן מבריק, שהיה מנגן מיצירות בטהובן לפני קהל כבר שהיה בן שש. לדעת רבים הוא היה אחד הפסנתרנים המבטיחים ביותר באירופה. יאפ, הצעיר בילדים, למד רפואה. באוניברסיטה למדה הילסום שפות סלאביות ופסיכולוגיה. את חייה האישיים והמקצועיים חלקה האישה הצעירה עם יוליוס ספיר, פסיכולוג ידוע ותלמידו של הפסיכולוג קרל יונג. מיד לאחר כיבוש הולנד קשרה הילסום קשרים עם סטודנטים שמאלנים במחתרת, ולפרנסתה לימדה רוסית. במצוד של יולי 1942 הצטרפה הילסום מרצונה למגורשים לווסטרבורק (מחנה מעבר שהוקם עבור יהודי הולנד), שם עבדה בבית-החולים עד גירושה לאושוויץ. נסיעותיה לאמסטרדם בענייני בית-החולים נוצלו להברחת מכתבים ולהשגת מלאי תרופות למחנה. חבריה באמסטרדם הפצירו בה להישאר במסתור שהכינו לה בעיר, אך היא סירבה וחזרה לווסטרבורק. לא עלתה על דעתה האפשרות שהיא עצמה תינצל בזמן שאחרים ייספו. היא השקיעה את כל זמנה בעזרה לנזקקים במחנה, וליוותה רבים מהם בדרכם האחרונה. בשנתיים האחרונות לחייה כתבה אתי הילסום יומן, שפורסם בעברית בשם "השמיים בתוכי" בשנת 1981. הקריאה ביומן מעלה שאלות פילוסופיות על אמונה, על טוב ורוע ועל עבודה רוחנית. היא סירבה לראות בגורלה גזירת גורל, וביקשה לראות את התכלית שבחיים, את יופיים וכבודם, ולהראות זאת לאנשים שבהם פגשה. אתי הילסום נרצחה באושוויץ בשלושים בנובמבר 1943.

פרנסין כריסטוף

"מתנה לחיים"

מטרות

- הכרות עם חלק ממאפייני החיים במחנות הריכוז.
- הכרות עם סיפור אחד המבטא בחירה לסייע לאדם אחר.
- דיון על מקורות הכוחות שאפשרו לאנשים לחשוב על האחר גם במצבים קשים ביותר.

מבנה השיעור:

פתיחה

הצפה

צפייה בסרטון

דיון

סיכום

תוכן השיעור:

1. פתיחה:

בשיעור הקרוב נכיר חלק מסיפור חייה של פרנסין כריסטוף, יהודייה צרפתייה, שנשלחה כילדה למחנה הריכוז 'ברגן בלזן'.

מתוך סיפורה ננסה ללמוד על הכוחות העוזרים לבני אדם לעזור לאחר גם במצבי קיצון וקושי.

2. הצפה:

- מה אתם יודעים/ות על מחנות הריכוז ועל תנאי החיים ששררו בהם? (למשל: רעב, מחלות, צפיפות, עבודות כפיה).

- באילו דרכים לדעתכם ישפיעו תנאי החיים במחנות על התנהגות אנשים האחד כלפי השני? מהם הדברים שיכולים לעזור לאדם לשרוד תנאים כאלה לדעתכם?

3. צפייה בסרטון:

סרטון עדות של פרנסיין כריסטוף (הסרטון בצרפתית עם תרגום לעברית ואנגלית).

<https://www.youtube.com/watch?v=d3BcvVGnP14&t=2s>

4. דיון:

- אילו תחושות עלו בכך/ם במהלך הסרטון?
- מה להבנתכם/ן הייתה חשיבותו של השוקולד עבור פרנסיין? מה היו המשמעויות/ההשלכות של להחזיק בו ולא לאכול אותו?
- מה דעתכם/ן על הבחירה של פרנסיין ואימה לתת את השוקולד לחברתן הן?
- מה לדעתכם/ן עזר להן לדאוג להלן ולתחושות שלהן, ולא רק לעצמן, בתוך המחנה?
- באילו דרכים לדעתכם/ן השפיעה הבחירה הזו עליהן?
- אילו מחשבות או מסקנות נוכל ללמוד מסיפורה של פרנסיין גם על חיינו היום, במציאות שונה לחלוטין, ביחס ליכולת לסייע לאדם אחר גם בזמן שאנחנו חווים/ות קושי בעצמנו?

5. סיכום:

בשיעור הזה הכרנו את סיפורה הייחודי של פרנסיין כריסטוף. סיפור על ילדה צעירה ואימה שנקלעו למציאות קשה, אך גם בתוכה, הצליחו למצוא בעצמן כוחות, לתת משלהן, לעזור לחברתן כשזו הייתה זקוקה לעזרה. סיפור מעורר השראה על היכולת לראות את האחר במצוקתו, ולסייע לו, למרות הקושי שלך.

להרחבה:

- עורכים: ישראל גוטמן, רחל מנבר, מחנות הריכוז הנאציים: מבנה ומגמות, דמות האסיר, היהודים במחנות. הוצאת יד ושם, 1984.

- הערך "ברגן בלזן" בתוך "האנציקלופדיה של השואה" באתר יד ושם:

https://www.yadvashem.org/odot_pdf/Microsoft%20Word%20-%20775.pdf

- מחנות ריכוז (רקע למורה):

הנאצים לא המציאו את תופעת מחנות הריכוז, אך הם שכללו אותה.

רעיון המחנה כשיטת כליאה ננקט על ידי משטרים שונים כדרך של מאבק בקבוצות אוכלוסייה גדולות שהוגדרו כפוטנציאל המסכן את המשטר. בשיטה זו מוכנסים לכליאה קבוצות של אינדיבידואלים לא משום שעשו פשע, אלא מעצם הגדרתם כקבוצה. לשיטתו של המשטר עצם היותם חופשיים מהווה סכנה למשטר. בכך שונה המחנה מבית כלא, בו יש התייחסות אישית אל הפרט, הנכלא כי ביצע פשע, או כי יש סכנה ברורה שאותו אדם ספציפי עלול לבצע פשע.

עיקר העצורים בשלב הראשון של המחנות הנאציים היו בעיקר אסירים פוליטיים: קומוניסטים, מתנגדי משטר, ראשי ועדי עובדים, חברי מפלגות. הם נכלאו כחלק מנסיונו של המשטר לבסס את שלטונו ולדכא את מתנגדיו המידיים. מחנה הריכוז הראשון שהוקם היה דכאו, מרץ 1933.

באמצע שנות ה-30 הוקמו בגרמניה מחנות גדולים יותר, על פי דגם מסודר. כמעט כל מתנגדי המשטר הבולטים נכלאו או היגרו, והתחילה כליאה של גורמים "א-סוציאליים". נכלאו הומוסקסואלים, קבצנים, זונות, משתמטים מעבודה ועוד. ב-1938 החל שילוח יהודים למחנות ריכוז וב-1939 החלה כליאה של מי שנחשבו פגומים מבחינה גנטית ונרצחו לאחר מכן כחלק ממבצע אותנזיה.

אחרי הפלישה לפולין, חל גידול במספר המחנות. בשלב זה שירתו המחנות בעיקר את התוכניות להתיישבות במזרח, שבמהלכן בוצעו טיהורים אתניים וניוד אוכלוסיות.

החל מסוף 1941 התחילו לקום מחנות ההשמדה הייעודיים להשמדת היהודים. הראשון שהוקם היה מחנה חלמנו ואחריו בלז'ץ, סוביבור וטרבלינקה. במקביל הוקם גם בירקנאו, שנועד בתחילה להיות מחנה לניצול כוח העבודה של שבויים סובייטים, אך הוסב למחנה ההשמדה הגדול ביותר בהיסטוריה האנושית.

חלמנו, בלז'ץ, סוביבור וטרבלינקה היו למעשה מתקני השמדה וזו היתה כל תכליתם. פרט למספר מצומצם של אסירים שהוחזקו בחיים על מנת לסייע בתפעול המחנה, כל היהודים שהגיעו למחנות אלו, נרצחו תוך שעות ספורות מרגע הגעתם. אלו היו מחנות קטנים ויעילים.

מרחב הבחירה

סיפורה של אדלייד אובאל

מטרות

1. הכרות עם סיפורה של חסידת אומות העולם, ד"ר אדלייד אובאל.
2. קיום שיח בין התלמידים/ות על "מרחב הבחירה" בשואה, כפי שבא לידי ביטוי בבחירותיה של אדלאייד אובאל.

מבנה השיעור:

פתיחה

צפייה בסרטון

הסבר

דיון

הסבר

דיון

משימה ועיבוד

סיכום

תוכן השיעור:

1. פתיחה:

בשיעור הקרוב נכיר את סיפורה של אישה יוצאת דופן, ד"ר אדלייד אובאל, ומתוכו נשאל את עצמנו מה מרחב הבחירה של בני אדם ומה משפיע על בחירותיהם.

2. צפייה בסרטון:

סרטון קצר על ד"ר אדלייד אובאל

[https://drive.google.com/file/d/18cSsHF5r2yvOqkDyre6ni78AYz7HTnJJ/view?usp=sh](https://drive.google.com/file/d/18cSsHF5r2yvOqkDyre6ni78AYz7HTnJJ/view?usp=sharing)

[aring](#)

3. הסבר:

ד"ר אדלייד אובאל הגיעה לאושוויץ בעקבות מאסרה בצרפת, אחרי שמחתה על ההתעללויות שעברו היהודים.

כשהגיעה לאושוויץ נדרשה לעבוד במחנה כרופאת נשים. עד מהרה הבינה אובאל שהיא נדרשת לסייע בניסויים מדעיים בגופן של נשים. היא סרבה בכל תוקף לקחת חלק בניסויים בבני אדם במחנה. לאחר סרובה, המשיכה אובאל לטפל באסירות חולות עד 1944, אז הועברה למחנה ראוונסבריק ושם שוחררה ב-1945, עם תום המלחמה.

4. דיון:

- ד"ר אדלייד אובאל לא הייתה יהודייה. מדוע נשלחה לאושוויץ?
- בפני אילו דילמות עמדה אובאל? כיצד בחרה להתמודד עם אותן דילמות?
- אילו סיבות גרמו לדעתכם לאובאל לסרב לקחת חלק בניסויים? (הערה למורה- אדלאיד אובאל השתתפה פעם אחת בניתוח עיקור, לאחר שהוכרחה לעשות זאת, ולאחר מכן הודיעה לרופא הראשי שלעולם לא תסכים לעשות זאת שוב, בשום מחיר.)
- נחזור למשפט שאמרה, "כאן, אנחנו כולנו נידונים למוות. הבה נתנהג כמו בני אנוש כל עוד אנחנו חיים." הסבירו את המשפט במילים שלכם.
- אם כולם נידונים למוות, למה זה משנה איך מתנהגים?

5. הסבר:

לאחר המלחמה, בשנת 1964, התנהל בלונדון משפט בעיניינו של ולדיסלב דירינג, רופא פולני שהיה שותף לניסויים באושוויץ. דירינג תבע תביעת דיבה אדם שכתב על הניסויים שביצע דירינג באושוויץ, הוא טען שבאושוויץ לא היה יכול לסרב פקודה ולא הייתה לו ברירה, אלא לבצע את הניסויים הרפואיים שהטילו עליו. הוא טען שיש מצבים בהם לאדם אין בחירה.

אובאל עלתה על דוכן העדים ועדותה הפריכה את טענתו של דירינג שלא יכול היה לפעול אחרת. השופט באותו משפט אמר עליה שהיא "אחת הנשים המרשימות והאמיצות ביותר שנראו על דוכני בתי המשפט במדינה".

6. דיון:

בשנת 1965 הוכרה הד"ר אובאל כחסידת אומות העולם.

- מה אומרת ההגדרה של "חסידת אומות עולם"?
- מהן הסיבות הגורמות לאשה לסכן את חייה עבור אנשים שאינה מכירה, שאינם מבני עמה?
- כשנשאלה אובאל מדוע סרבה לקחת בניסויים, ענתה שזה נוגד את ה'אני מאמין' הרפואי שלה. גם דירינג היה רופא, אך בחר אחרת. אילו סיבות לדעתכם יכולות להסביר מדוע בחרו אובאל ודירינג בחירות שונות במצב דומה?

7. משימה ועיבוד:

כל אחד/ת כותב/ת לעצמו/ה 2 דברים שהם חלק מה"אני מאמין" שלו/ה. מספר תלמידים/ות משתפים/ות.

- האם יש לדעתכם דברים (ערכים, אמונות) שצריכים להיות ב"אני מאמין" של כל אדם? אם כן, מהם? אם לא, מדוע לא?

8. סיכום:

בשיעור הזה הכרנו את סיפור הגבורה הייחודי ומעורר ההשראה של ד"ר אדלייד אובאל, שכרופאה סרבה להשתתף בניסויים בבני אדם באושוויץ. סיפור מיוחד על אישה שבחרה בטוב, שבחרה לעזור לאחר, גם בתוך נסיבות חיים קשות, ותך כדי סיכון של חייה עצמה, בתוך מחנה אושוויץ.

להרחבה:

- ויויאן ספיץ, רופאים מהגיהנום. ספרית מעריב, 2008.
- על חסידי אומות העולם מתוך אתר יד ושם:

<https://www.yadvashem.org/he/righteous.html>

כוחות הנפש

סיפורה של מניה הלוי

מטרות:

1. היכרות עם סיפורה האישי של מניה הלוי ודמותה מעוררת ההשראה.
2. מפגש עם סיפור אחד המכיל בתוכו אתגרים רבים שהיו אופייניים לילדים ולילדות בתקופת השואה ולאחריה.
3. יצירת שיח כיתתי סביב כוחות הנפש הקיימים בנו.

מבנה השיעור:

פתיחה

קריאת קטע כתוב (נספח א)

עיבוד

הסבר

קריאת קטע כתוב (נספח ב)

דיון

סיכום

תוכן השיעור:

1. פתיחה:

בשיעור הקרוב נכיר את סיפורה של מניה הלוי. מניה נולדה בפולין, בפרוץ המלחמה הייתה בת 7, ובמהלכה איבדה את כל משפחתה ונאלצה להסתדר בכוחות עצמה. בשיעור נעזר בדברים שכתבה מניה על עצמה ומתוכם ננסה לברר מהם כוחות הנפש שסייעו לה לשרוד את האתגרים הקשים שעמדו בפניה.

2. קריאת קטע כתוב:

קוראים/ות את "הנדידה" (נספח א'), פרק מתוך ספרה "הלינו אותי לילה" (1963). (למורה- הפרק מתאר יום בחייה של ילדה בת 10 שנשארה לבדה לאחר שאיבדה את כל משפחתה, וצריכה כעת לסלול את דרכה לבד בעולם.)- ניתן גם לקרוא בשלשות.

3. עיבוד:

- אלו תחושות, רגשות, מחשבות ושאלות הציף בכם הסיפור?
- אילו קטעים עניינו אתכם במיוחד? מדוע?
- מתוך מה שקראנו, אלו תכונות מאפיינות את הילדה מניה להבנתכם?

4. הסבר:

בשנת 1980 כתבה מניה הלוי ספר נוסף- "את אמא של אילן", בו היא משתפת בזיכרונות מהתקופה שבה הייתה נערה צעירה-לוחמת בפלמ"ח. מתוכו ננסה לבין עוד על מי הייתה מניה הלוי.

5. קראת קטע כתוב:

קריאה משותפת של קטע מהפרק "סופות חול" (נספח ב), מתוך הספר "את אמא של אילן" (1980).

6. דיון:

- א. מדוע לדעתכם בחרה מניה להתגייס לפלמ"ח?
- ב. אילו דברים נתנו לה את הכוח להעמיד את עצמה שוב, אך הפעם מתוך בחירה, במצב של "בין חיים למוות"?
- ג. מה דעתכם על הבחירה שלה?

7. סיכום:

הכרנו מעט מסיפור חייה של מניה הלוי כילדה וכנערה.
ראינו שעוז רוחה ונחישותה הם קווים מרכזיים באישיותה שמלווים אותה לאורך שנים רבות ומצבים שונים.
סיפורה המיוחד אך הלא מוכר, יכול להעניק השראה וכוח גם לנו בחיינו, שנים רבות אחרי.

8. להרחבה:

- מניה הלוי, **הלינו אותי הלילה**. הוצאת מורשת, 1974.
- מניה הלוי, **את אמא של אילן? זר סיפורים**. הוצאת מסדה, 1980.

נספח א

הנדידה / מניה הלוי (מתוך "הלינו אותי הלילה")

מים צוננים טפטפו על פניי ובזוויות-פי הרגשתי לחלוחית.

פקחתי את עיניי. עפעפי כסדו וצרבו. התאמצתי להביט. מעלי עמד איכר ובידו בקבוק. רציתי להגיד לו שישקני מים, אך קולי לא נשמע לי. פערתי את פי – הוא הבין. הפך את הבקבוק, הראה לי כי ריק הוא. אחר ניסה להקימני. כשלתי והוא אמר: "לכי מכאן, ילדה. הסביבה שורצת ז'נדארמים. הזדרזי ולכי."

"היכן כאן מים?" לחשתי בחולשה. הוא הצביע מזרחה ואמר:

"לא הרחק מכאן. מאחורי הכפר ההוא יש נחל קטן." הודיתי לו בניע ראש. האיש הביט בי והסתלק.

ניסיתי ללכת, אך צנחתי ארצה. התחלתי לזחול על ארבע.

לפניי השתרע שדה תפוחי-אדמה במלוא פריחתם. השיחים היו גבוהים ובזוחלי בתלם הייתי מוסתרת היטב. עין השמש הייתה אדומה – שקיעה.

ליקקתי את עלי השיחים בתאוותנות. הרטבתי את פי היבש בלחותם והוקל לי קמעה. המשכתי לזחול עד הגיעי לכפר שאת בקתותיו ראיתי מרחוק. נזקפתי בקושי על רגליי וכושלת נכנסתי לכפר.

ילדים שיחקו בקרבת מקום. בהשגחם בי, פרצו בצעקות וביללות, רגמו אותי ברגבי אדמה וצעקו: "הסתלקי מכאן, מכשפה! הסתלקי מכאן!"

"אני ילדה, ילדה." מלמלתי "תנו לי מעט מים!" התחננתי.

הם לא שעו לדברי. ניסיתי להתגונן. הסתרתי את פניי בזרועותיי. לפתע השתרר שקט. גיליתי בזהירות את פניי. כמה כפריים חשו למקום ובראותם אותי, נחרדו. הם הפצירו בי שאעזוב את המקום מיד, בטענה שאני מפחידה את ילדיהם. ופרט לזאת, הגרמנים עלולים להזדמן לכפר בכל רגע.

"קצת מים!" התחננתי.

"רוצי לשם, לנחל. תוכלי שם גם להתרחץ."

מיששתי את פניי. הייתי עירומה כולי ורק זוג גרביים קצרים היו על רגליי. גופי, פניי ושערות-ראשי היו מכוסים דם וחבורות.

זירזתי את צעדיי הכושלים לעבר הנחל. בראותי את מימיו הכחולים, נעצרה נשימתי מרוב התרגשות. זינקתי לתוכו. עמדתי במים עד צוואר ושתיתי. שתיתי עד לאיבוד נשימתי. עד שחשתי סחרחורת. בטני צבתה. בקושי עלה בידי לצאת מן המים. עכשיו, לאחר שרוויתי, כיוונתי בכבדות את צעדיי לכפר.

צינה אחזה את גופי העירום והפצוע. רעדתי. התחיל להחשיך. בהגיעי לכפר היה ערב. קרבתי אל אחת הבקנות. דפקתי על הדלת, בהיסוס. פתחה לי אישה באה בימים. היא הביטה בי בעיניים נפחדות ושאלה בחופזה.

"יהודייה?"

"כן" עניתי.

"ובכן, הסתלקי מהר!" וניסתה להטיח את הדלת בפניי. עצרתי בעדה.

"אל תגרשי אותי, קר לי."

הכפרייה נתהרהרה ואמרה: "חכי!" נכנסה פנימה ונעלמה.

מבעד לדלת הפתוחה מעט, בקע חום נעים. לחצתי את גופי לפתח על מנת להתחמם. האישה חזרה ועמה צרור, שדחפה לתוך ידיי.

"קחי ולכי מהר," אמרה. "לכי לכפר הסמוך. שם יותר בטוח. ואולי ימצא מי שיעסיק אותך באיזו עבודה."

בטרם הספקתי להודות לה, סגרה את הדלת. אחר שמעתי הגפת בריח.

פרסתי את הצרור. הייתה זו שמלה דקה וקרועה ומתוכה נפלו כמה פרוסות-לחם עבות. אספתי את הלחם ומיהרתי ללבוש את השמלה.

"מודה אני לפניך, אלוהים גם בעבור זאת," מלמלתי.

הלילה היה צונן ובהיר. צעדתי בשביל עקלקל. נגסתי מן הלחם. הצינה הציקה לי. קרעתי את שולי השמלה ועטפתי את כתפיי. החשתי את צעדיי. הבטתי לשמיים זרועי הכוכבים ולחשתי את תפילתי.

פחדתי. כל שיח לבש דמות אדם מתפתל. ראיתי את פניו המעוותים של אחי הקטן, את עיניו השחורות והעצובות. ראיתי אותו כיצד הוא מתחמק ממני, ואני אין בכוחי לתפוס את זרועו על מנת להחזיקו בקרבתי.

מוסר-כליות ייסרני. דימיתי, שאילו החזקתיו, לא היה נחנק. ואולי, גם היינו ניצולים יחד.
חשתי כאב אטום בחזה ובכי פרץ מגרוני. הבכי הלך והתגבר, הפך ליבבה. הלכתי ובכיתי עד
אשר הבחנתי באורות עמומים מרחוק.

הצצתי לתוך חלונה של בקתה אחת. בחדר דלקה מנורת נפט. ליד שולחן ישב איכר והיה טרוד
בתיקון איזה מכשיר.

"ודאי בעל-הבית. איך אציג את עצמי? איך אסביר ביקור לילי זה? קודם אבקש ממנו סליחה,
על ההטרדה בשעת לילה כה מאוחרת. אחר-כך, אם יתרכך, אבקש מקום לינה רק להלילה..."
שיננתי לי את אשר עליי לומר ודפקתי חלושות בדלת כמה פעמים.

האיכר פתח את הדלת. פניו היו כעוסות.

"מה את רוצה כאן?"

"אני, אני..."

"את יהודייה?" שאל בחריפות.

"אני, אני ניצלתי... הייתי רוצה..."

"הביטי ילדה!" אמר, בלי לתת לי אפשרות לשטוח לפניו את בקשתי. "אני מצטער מאוד, ילדה,"
שיסעני האיש, "על מה שעושים לכן, אבל אסור לי להניח לך להיכנס לבית. אני צפוי לעונש
מוות. אולי בכפר הסמוך. לכי לשם."

רציתי לחזור על בקשתי, אך האיש נראה כל כך מאיים ונוקשה, עד כי המילים נתקעו בגרוני.
מיהרתי להסתלק. הוא עקב אחרי בעיניו עד שהגעתי לשער. הייתי עייפה עד מוות. בקצה חצר
המשק הבחנתי במתבן.

התגנבתי פנימה וטיפסתי על ערמת-שחת גבוהה.

התחפרתי והתכרבלתי בתוך החציר היבש והריחני. כאן היה לי חם ונעים.

"מי ייתן והלילה הזה לא ייגמר לעולם!" התפללתי.

מיד שקעתי בשינה עמוקה. קול האיכר העירני. הוא צווח וציווה עלי לעזוב מיד את המקום.
נפחדת ומבולבלת גנחתי לעברו: "בוקר טוב!" למשמע הברכה נתרתח האיכר עוד יותר ובזעם
תפס שוט והל לאיים עלי.

"רדי, יהודייה! רדי, שאם לא כן, אצליף בך."

ניסיתי לקום ולא יכולתי. פצעיי העלו קרום ונדבקו אל השמלה.

"רגע, רגע אחד, אדוני" התחננתי.

כל מאמצי לקום בלי להיתמך במשהו עלו בתוהו. זחלתי אל הקיר ונאחזתי בו. אט-אט נתיישרתי, כשחבורתי מתפקעות זו אחר זו ושמלתי נספגת בדם טרי. נאנקתי. האיכר חדל לצעוק. כנראה זע משהו גם בלבבו הנוקשה. הוא הושיט לי מוט כדי שאשען עליו ברדתי מן הערימה. אחר כך הוליכני את ביתו.

אשתו כמעט התעלפה למראי. האיכר ציווה עליה להכין בשבילי צידה לדרך. "היהודייה הקטנה הזאת פצועה, כנראה, קשה," אמר לאשתו "אינני רוצה שהיא תיפח את נשמתה אצלנו. ובכן, מהרי, אישה."

לא עניתי. לקחתי את הכריכים, הודיתי לזוג והלכתי. אמרתי בליבי: "לא, אדוני, אתה טועה. אני לא אוציא את נשמת. על כל פנים לא כל כך מהר."

נספח ב

"לתפוש מחסה! רעמה קריאתו של האפסנאי. "אלה מטוסי אויב! אל תעמדו חשופים! התרחקו מאוהל המטבח, שם מסוכן!!". נשמענו לו מיד. התפזרנו לכל עבר. השטח המדברי החשוף הקשה על מציאת מסתור. רצתי עם חביבה אנה ואנה. אולי למשוריין?! – ועוד בטרם הספקנו לנוע הגיח מאי שם מטוס נוסף וגם כקודמו צלל עלינו אימתנית ברעש מחריש אוזניים. טרטורי הירי ושריקות הכדורים התפזרו סביבנו. איברי היו משותקים כליל. נדמה היה לי שהוא צולף הישר עלי ועל חביבה. חשתי כבתוך מלכודת. [...] אלוהים, חשבתי, האם אשאר בחיים הפעם? לחצנו ידיים בחוזקה והבטנו זו בפני זו. קראתי מתוך עיניה של חביבה שגם היא חושבת על המוות. כמה חבל, חשבתי, לסיים כך את חיי ואני עוד טרם הספקתי להכיר את ארצי החדשה. ליהנות ממנה. רק לפני שנתיים ומחצה הגעתי אליה ואני ילדה בת שלוש-עשרה שנותרה לבדה מכל משפחתה אחרי השואה. אם אני "אלך" הפעם לא יותר איש מכל משפחתי, כאילו לא הייתה קיימת מעולם... ואני כל כך רציתי לחיות כדי לספר, כדי להמשיך וכדי לבנות מחדש... הייתה לי אפשרות לא להתגייס, להישאר בקיבוץ, מפאת גילי הצעיר. כאשר המדריכה שושנה, שמעה שילדי קבוצת "דרור" עומדים להתגייס, קראה לי לחדרה. "אנא, מניושה", אמרה, "הישארי... את צעירה כל כך, רק בת חמש-עשרה וחצי. תוכלי להמשיך ללמוד... אם תרצי..." [...] ולמה דווקא אני אשאר? ובכלל, הרעיון לפרוש מן הקבוצה, להינתק ממנה, ניראה לי בלתי מציאותי, איך אוכל לחיות בלעדיהם והם בעצם – משפחתי? [...] "אינך מפחדת מן המלחמה?" שאלה ברכות, הנעתי ראשי לשלילה. אף שבחובי חשתי פחד שנתלווה אל רעיון הגיוס. פחד מן המלחמה, פחד מן הבלתי צפוי. עם זאת מלאני הרעיון התרגשות וגאווה גם יחד. להיות חיילת בצבא הגנה לישראל! ליטול חלק במלחמת השחרור, אני!"

מתוך "את אמא של אילן" מניה הלוי (עמ' 58-60)

רקע כללי למורה:

מניה הלוי (16 בנובמבר 1932 – 25 ביולי 2019) הייתה סופרת, שחקנית ומחזאית. הלוי נולדה בעיר סקרנייביץ שבפולין. איבדה את כל משפחתה בשואה ועלתה ארצה ב-1946 בספינה שמפולין במסגרת 1,000 סרטיפיקטים שניתנו על ידי בריטניה להעלאת ילדים פליטים לארץ. נקלטה להכשרה בקיבוץ יגור. שירתה בפלמ"ח במלחמת העצמאות ונלחמה בחטיבת הראל בגדוד הרביעי. שוחררה ב-1949 אחרי מלחמת העצמאות כשהיא בת 17, והחלה ללמוד משחק בסטודיו של הקאמרי. משסיימה את לימודיה החלה לשחק בתיאטרון האהל. הייתה שחקנית מוערכת ושיחקה בתיאטראות "האוהל", "הקאמרי", "דו רה מי", וביידיש בתיאטרון של "טורקוב". במהלך חיה כתבה מספר מחזות ושני ספרים. ספרה הראשון "הלינו אותי לילה" יצא לאור כבר בשנת 1963 והוא אחד הספרים הראשונים שפורסמו בארץ המתארים מגוף ראשון את תקופת השואה.

להרחבה:

- קישור לערך "מניה הלוי" באתר ויקיפדיה:

https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A0%D7%99%D7%94_%D7%94%D7%9C%D7%95%D7%99

- מניה הלוי, **הלינו אותי לילה**. הוצאת מורשת 1974
- מניה הלוי, **את אמא של אילן**, הוצאת מסדה, 1980

חסיה בורנשטיין-ביליצקה

דרכה של לוחמת ומחנכת

מטרות:

1. הכרות עם סיפור חייה של חסיה בורנשטיין-ביליצקה בזמן המלחמה ואחריה
2. למידה על חוויות היהודים בכלל והילדים בפרט עם תום מלחמת העולם השנייה.
3. קבלת השראה מבחירותיה המיוחדות של אישה צעירה עם תום המלחמה, להקדיש מכוחותיה לאחרים על אף הקושי הרב שחוותה בעצמה.

מבנה השיעור:

פתיחה

רקע

הצפה

קטע קריאה ועיבוד

הסבר

קטע קריאה ועיבוד

הספר

צפייה בסרטון ועיבוד

משימה

סיכום

תוכן השיעור:

1. פתיחה:

בשיעור הקרוב נכיר מעט את דמותה של חסיה בורנשטיין-ביליצקה.

העיסוק שלנו בסיפורה יתרכז בפועלה עם תום מלחמת העולם השנייה, כאשר נותרה לבד מכל

משפחתה ומחברי ילדותה בגרודנו, פולין.

2. רקע:

חסיה נולדה בגרודנו שבפולין בינואר 1921. היא הייתה חברה ומדריכה מרכזית בקן (סניף) תנועת השומר הצעיר בעיר. בהיותה בת 20 כבשו הגרמנים את גרודנו (בפעם השנייה), בראשית מבצע ברברוסה (מבצע הפלישה הגרמני לבריה"מ), והקימו בעיר גטו. עם הקמת המחתרת במקום, הצטרפה אליה חסיה, ועסקה בעיקר בהדרכת הנוער וחינוכו, גם בתנאים של הגטו. במסגרת פעילותה במחתרת נשלחה חסיה לביאליסטוק ושימשה שם שליחת המחתרת ואחת מהאחראיות על ניסיונות השגת נשק עבור המחתרת. לאחר חיסול הגטו הצטרפה לגדוד פרטיזנים וגם שם, יחד עם כמה מחברותיה, הבריחה נשק, תרופות וידיעות עבור הפרטיזנים. חסיה אף הכינה עבור הצבא האדום מפה עם נתונים מודיעיניים על ביאליסטוק. על כך קיבלה יחד עם חברותיה את אות ההצטיינות הגבוה ביותר שניתן לאזרחים על ידי הצבא האדום.

3. הצפה:

- עד כה אנחנו רואים שמדובר באישה אמיצה ונחושה. מה לדעתכם יקרה איתה עם סיומה של המלחמה? לאן תלך? מה תעשה?

4. קטע קריאה ועיבוד:

קטע א מתוך הספר "אחת ממעטים", חסיה בורנשטיין בליצקה עמ' 233-234 (נספח א) - ניתן לקרוא בזוגות/שלשות

- מהי לדעתכם החוויה המרכזית של חסיה עם תום המלחמה?
- אלו רגשות עולים בה ברגע הזה?
- אלו תחושות עלו בכסף בעת הקריאה? מדוע?
- כיצד הייתם מציעים/ות לה לפעול הלאה? מה עליה לעשות?

5. הסבר:

ברגע הזה הוטלה על חסיה משימה חדשה, היא התבקשה לקחת ילדים יהודים יתומים ולחנך אותם. היא אספה ילדים יהודים יתומים ממזורים, כנסיות, משפחות נוצריות, מקומות מסתור ומחבוא.

מ' 1946 ניהלה חסיה בלודז' את בית הילדים הראשון של ה"קוארדינציה" (ב"קוארדינציה הציונית לגאולת ילדים"). היא הקימה את בית הילדים והתגוררה איתם שם.. היא הייתה להם לאם, אחות מדריכה ומחנכת, הקשיבה ותייעדה את סיפוריהם והתמודדה עם קשייהם הרבים. בתוך התנאים הקשים של אחרי המלחמה היא ניסתה ליצור מסגרת חינוכית שתעניק לילדים ולילדות חום, אהבה וגם דעת.

6. קטע קריאה ועיבוד:

קטע ב מתוך הספר "אחת ממעטים", חסיה בורנשטיין-ביליצקה. עמ' 279 (נספח ב)

- מה היו לדעתכם הדברים שנתנו לחסיה את התחושה שהיא, בחורה צעירה שמעולם לא טיפלה בילדים ועברה בעצמה את אימת השואה, יכולה להעניק לילדים הניצולים כל מה שחסר להם?
- אילו סיבות הניעו אותה להבנתכם לקחת אחריות כזו?

7. הסבר:

באפריל 1947 בעזרת אנשי הבריחה, ההגנה וחיילי הבריגדה היהודית הוברחו חסיה והילדים בין גבולות גרמניה וצרפת. הם עלו על אניית המעפילים 'תאודור הרצל', ויחד עם שאר מעפיליה גורשו לקפריסין. במשך כחצי שנה שהתה חסיה עם הילדים במחנה המעצר בקפריסין והמשיכה להדריכם ולחנכם. באוגוסט 1947 קיבלו הילדים סרטיפיקטים (אישורי עליה לארץ) ונקלטו בעתלית, אולם חסיה נאלצה לחכות חודש נוסף לקבלת אשרת הכניסה.

לאחר השחרור ממחנה המעפילים נקלטה קבוצת הילדים הבוגרים בקיבוץ גן שמואל. לאחר שחרורה, חסיה הצטרפה לילדים בגן שמואל, אך בהמשך החליטה להתחיל דרך חדשה והצטרפה לגרעין שהקים את קיבוץ להבות הבשן.

8. צפייה בסרטון ועיבוד:

כתבת טלוויזיה המתחקה אחר המפגש של חסיה וילדי חסיה' בזקנתם.

<https://www.youtube.com/watch?v=P8cZuuWS25k>

- מהי חסיה עבור הילדים (המבוגרים)?
- מה היו הילדים בשביל חסיה?

9. משימה:

- אם היו מפקים סרט המבוסס על סיפור חייה של חסיה בורנשטיין ביליצקה, איך הייתם/ן קוראים/ות לו?
מספר תלמידים/ות משתפים/ות.

10. סיכום:

הכרנו היום פרק מרכזי בחייה של חסיה בורנשטיין-ביליצקה. בפרק זה, כמו בפרקים אחרים של חייה, מתגלה אישה צעירה, אמיצה ונחושה, המתמודדת עם אתגרים רבים ובכל זאת מצליחה להניח בשביל אחרים, כמו הילדים היתומים, יסודות של אהבת אדם ותקווה גם בתקופות קשות ומייאשות עבור האנושות כולה.

להרחבה:

- **ראיינה וכתבה: נעמי יצהר**, אחת ממעטים - חסיה בורנשטיין ביליצקה : דרכה של לוחמת ומחנכת 1939-1947. הוצאת מורשת. 2012

נספח א

קטע מתוך הספר "אחת ממעטים", חסיה בורנשטיין-ביליצקה

"לאט לאט הקיף אותנו הצבא האדום. קודם בודדים, אחר כך קבוצות הולכות וגדלות. לא אשכח את אושר המפגש איתם. תחושת הרווח וההצלחה. שמחה אדירה. הבלתי יאומן קורה. המלחמה נגמרה. פתאום הבנו זאת. המלחמה נגמרה! העיניים מוצפות דמעות, אבל כבר לא של בכי שלא נגמר. אלו רק דמעות מתהוות. דרך שקיפותן אני רואה עץ אלון ענק, הולכת אליו ומתיישבת על פינת גזעו. לבד. בשקט. המלחמה נגמרה. ומה עכשיו?"

בכל שנות המלחמה לא באמת חשבתי, לא באמת חשבנו, על הרגע שהיא תיגמר. זה היה כל כך בלתי מציאותי. היינו מגויסים טוטלית. לתנועה, למחתרת, לגטו, ליער. פתאום המלחמה מאחורינו ואני נשארתי בחיים. מי בכלל נשאר לי בעולם? איפה עוד יש יהודים? נותרו החברים שביער, הבנות בצד הארי, מעט יהודים שהסתתרו בעיר ולא היו במחתרת, וזהו. אני ללא משפחה. בלי אמא, אבא, אברהמליה ובלה, רוחליה וציפורקיה, בלי כל הדודים, הדודות וילדיהם, ללא חבריי לגדוד כרמל, איתם גדלתי יחד שמונה שנים, ללא המעגל הרחב של חברי בקן גרודנו, ללא אחי הלוחמים. אילו היו שואלים בראשית המלחמה מי ישאר בחיים, איש לא היה מעלה את שמי כמועמדת ואני פחות מכולם. לא יכולתי להבין איך מכל המשפחה הרחבה שלי, מכל קן גרודנו המפואר, דווקא אני שרדתי. כל הערב ההוא נצמדתי אל גזע האלון."

נספח ב

קטע מתוך הספר "אחת ממעטים", חסיה בורנשטיין-ביליצקה

"ידעתי שצריך להעניק להם בית חם ללא הפסקה, לרכוש את אמונם ולתת להם תחושת שובע. חיבקתי, ליטפתי, החזקתי על הידיים, קמתי בכל שעה בלילה בה נזקקו לי וחיכתי. כל הזמן חיכתי. גם כשבתוכי דמעות. יצרתי אצל כל ילד את התחושה שאני שייכת לו ויחד עם זה חיזקתי את תחושת היחד המשפחתי. לא ביטאתי רחמים אבל כאבתי את חייהם, את גורלם. מתוך המקום הבודד והעצוב שאין שיעור לצער המתקיים בו, יכולתי למשות אותם רק באהבה טוטלית, בנתינה שאין לה גבולות, בקבלה מוחלטת."